

2024-01-08

Till Justitiedepartementet

Er ref Ju2023/02434

Endast via e-post: ju.remissvar@regeringskansliet.se med kopia till ju.L4@regeringskansliet.se

Remissvar Ökat informationsflöde till brottsbekämpningen - En ny huvudregel (SOU 2023:69)

Akavia samlar idag 140 000 ekonomer, jurister, samhällsvetare, it-akademiker, personalvetare och kommunikatörer. På eget initiativ lämnar vi härmed följande remissvar.

Sammanfattning av Akavias inställning

Akavia ser behovet av att förenkla lagstiftningen och i rimlig utsträckning sänka kraven för när information kan överlämnas från annan myndighet till en brottsbekämpande myndighet. Vi välkomnar därför många av utredningens förslag.

Akavia **avstyrker** dock utredningens förslag för vissa statliga myndigheter, kommuner och regioner samt rektorer inom skolväsendet att lämna uppgifter till en brottsbekämpande myndighet **utan föregående begäran** (dvs. 5-7 §§ i förslaget till lag om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna, i de delar som gäller uppgiftslämnande utan föregående begäran).

Ur principiell synvinkel ser vi nämligen väsentligt större risker för oproportionerligt intrång i den personliga integriteten med att information lämnas utan föregående begäran utifrån den nivå ("kan antas") som utredningen föreslår, jämfört med att tröskel för sekretess sänks vad gäller information som de brottsbekämpande myndigheterna begär att få ta del av i visst fall. Vi anser även att det finns risk för att de brottsbekämpande myndigheterna kan komma att förses med för mycket information. I synnerhet finns denna risk i den brottsbekämpande underrättelseverksamheten inte minst mot bakgrund av att Polisens underrättelsearbete i många delar saknar direkt lagreglering om

form och innehåll (jfr. s. 508 i utredningen). Fara finns således för att information utan föregående begäran leder till ett system i form av allmän underrättelseinhämtning med oklara följder för den personliga integriteten.

Vi befarar även att identifierade tillämpningssvårigheter i nuvarande regelverk kvarstår att den föreslagna regleringen således inte blir effektiv.

Det framstår även oklart hur en skyldighet att utan föregående begäran lämna uppgifter i realiteten kan komma att påverka det straffbara området för tjänstefel eller brott mot tystnadsplikt.

Skälen till varför vi avstryker i denna del utvecklas närmare i det kommande.

Bakgrund

Aktuell utrednings syfte har varit se över hur arbetet med att förebygga och bekämpa brott kan effektiviseras genom att möjligheterna att utbyta information förbättras i så stor utsträckning det är möjligt, men utan att det medför ett oproportionerligt intrång i enskildas personliga integritet. Utöver det ursprungliga uppdraget fick utredningen tilläggsdirektiv att ta ställning till hur det kan inrättas en huvudregel i sekretesslagstiftningen och kartlägga eventuella hinder mot elektroniskt utlämnande för de berörda aktörerna.

Det huvudsakliga problemet som har identifierats är att man upplever att för lite information kommer från vissa aktörer och att det beror på att regelsystemet om delning av information är svåröverskådligt.

Allmänna överväganden och anmärkningar

Vår inriktning i detta yttrande är förvisso förslaget om information utan föregående begäran. Vi vill dock göra några mer principiella uttalanden med bäring på utredningen förslag som helhet.

Vi konstaterar att utredningen har haft cirka ett och ett halvt år till sitt förfogande och fick i ett relativt sent skede ett tilläggsdirektiv. Tiden bedömer vi extremt kort hänsyn tagen till det komplexa rättsliga område utredningen berör och inte minst även mot bakgrund det omfattande kartläggningsbehov som funnits. Utifrån dessa förutsättningar framstår dock utredningen som gedigen. Utredningens svåra överväganden på området personlig integritet framstår som seriös och noggrann. De förslag som lämnas är också i allmänhet övervägda och motiverade.

Samtidigt har utredningen nästan genomgående motiverat sina förslag delvis med det faktum att regeringen gett utredningen uppdraget att föreslå ny huvudregel i sekretesslagstiftningen. Sådant motiv har liten bäring på det lämpliga i sakfrågan, dvs. huruvida det aktuella förslaget är passande eller inte. Utredningen uttalar sig inte heller alls eller i vart i någon större mån om hur förslagen är tänkta att omsättas i praktiken, utan hänvisar istället till behovet av en fortsatt omfattande

samverkan mellan berörda myndigheter. Inte heller belyser utredningen i nämnevård utsträckning idén och principen bakom självständiga myndigheter och den historiska kontexten om att sekretess även mellan myndigheter har gällt under lång tid samt skälen bakom en sådan ordning. En dylik belysning hade kunnat bidra till en ökad förståelse kring de överväganden om "mönsterbrytande åtgärder" som regeringen i sina direktiv förespråkar, vilket i sin tur borde kunna hjälpa till med perspektiv i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

När det gäller utredningens förslag anser vi också att det finns områden där ytterligare belysning av problemställningarna vore välkommen. I sammanhanget måste emellertid återigen nämnas att vi har full förståelse för att utredningen inte haft möjlighet att belysa dessa frågeställningar i nämnevård utsträckning utifrån den ringa tid den fått till sitt förfogande. Det viktiga är nu att regeringen i sitt vidare arbete omhändertar de synpunkter som eventuellt kan komma i den fortsatta processen och att föreslagna åtgärder analyseras utförligt även med bäring på de långsiktiga konsekvenserna.

Utredningens uppdrag uppges botten i senare års samhällsutveckling där grova våldsbrott i form av skjutningar och sprängningar har ökat samt den systematiska och organiserade brottsligheten som påverkar många delar av samhället. Utredningens redogörelse utgår bl.a. från Brå:s rapport om dödligt skjutvapenvåld¹ i avsnitt 4.1.2 "Det dödliga våldet ökar". Akavia i detta sammanhang vill belysa att nu nämnd rapport även säger att det finns flera tecken på att den svenska utvecklingen inte är ett helt isolerat fenomen. Rapporten säger också att det är svårt att jämföra brottslighet mellan länder och att det i andra delar av Europa *kan* finnas en liknande problematik som ej är synliggjord i statistiken. Det sägs att t.ex. Danmark brister i dödsorsaksuppgifter vilket kan påverka de slutsatser man kan dra. Rapportens slutsatserna i denna del förtar på intet sätt allvaret i de allvarliga gärningar som sker i Sverige och innebär inte att handling ej krävs. Men våra problem kan bättre sättas i en kontext kring vilka åtgärder som bör vidtas hänsyn tagen till Sveriges utveckling. Inte minst bör slutsatserna ha betydelse för bedömningen av balansen mellan den personliga integriteten och andra intressen och i slutändan vilka justeringar som bör göras, t.ex. vad gäller ökat informationsflöde till de brottsbekämpande myndigheterna.

Akavia tror förstås på effektiva åtgärder givet att de har sin grund i rättsstatens allmänna principer, varav behovsprincipen är en. Principen innebär att innan lagstiftning eller ändring i sådan aktualiseras bör man ha konstaterat och visat ett behov som *inte* kan lösas inom ramen för befintlig lagstiftning. Utredningen gör gällande att skyldigheten att lämna uppgifter till de brottsbekämpande är nödvändig och proportionell i ett demokratiskt samhälle för brottsbekämpande ändamål och att förväntad effekt av lagen bedöms vara av *betydande vikt* för brottsbekämpningen samt att den utgör en efterfrågad mönsterbrytande åtgärd. Samtidigt har utredningen konstaterat att det inte är helt

---

¹ Dödligt skjutvapenvåld i Sverige och andra europeiska länder – en jämförande studie av nivåer, trender och våldsmetoder (Brå 2021:8)

oproblematiskskt att identifiera vilka uppgifter som är särskilt värde för att effektivisera brottsbekämpningen, att de brottsbekämpande myndigheterna har svårt att överblicka vilken information som finns tillgänglig hos olika statliga myndigheter. På samma gång konstaterar utredningen att de icke brottsbekämpande myndigheterna har ett uppdrag som väsensskilt från brottsbekämpning vilket gör det svårt att för dem att veta vilken information som kan behövas i brottsbekämpningen (se avsnitt 6.4 s. 179). Utifrån dessa konstateranden anser vi inte att utredningens skäl för ny lagstiftning som innebär att överföring av uppgifter utan begäran är tillräckligt starka. Istället bör man fortsatt kunna använda sig av möjligheten att överföra information genom användning av generalklausulen eller att myndigheterna lämnar uppgifter på begäran från brottsbekämpande myndigheter.

En lagreglering om informationsöverlämning utan föregående begäran kan även riskera leda till en förskjutning vad respektive myndighets uppdrag. Risken består i att en allmän skyldighet att på egen begäran till brottsbekämpande myndigheter leder till ett betraktelsesätt om att uppgiftsskyldig myndigheten är en del i brottsbekämpningen och medvetet eller omedvetet börjar använda metoder som är förhållna brottsbekämpande myndigheter, t.ex. genom att begära in uppgifter från enskild eller ställa frågor utan konkret bäring på myndighetens uppgift. Riksdagens ombudsmän (JO) har under 2023 kritiserat en kommun för sådan inhämtning då det saknat lagstöd för kommunen att använda sig av vad som bedömdes vara spaningsåtgärder (JO:s beslut den 31 maj 2023, 7507-2022 7508-2022). Såvitt vi kan bedöma framgår i utredningen att intentionen med lagförslaget inte är sådant, men att detta framgår tydligt på blott två ställen i utredningen: avsnitt 7.3.4 (s. 219) och författningskommentaren (s. 752). Ytterligare problematisering och analys vore påkallad i denna fråga. En tänkbar åtgärd vore att förtydliga detta genom särskild anmärkning i lagen eller att denna potentiella risk belystes ytterligare i förarbetena. Ökad misstro mot myndigheter kan givetvis leda till att det totalt sett inkommer mindre uppgifter av vikt och inte minst kan svårigheter vid genomförandet av myndigheternas uppdrag försvåras om en bredare allmänhet förknippar en icke brottsbekämpande myndighet med en brottsbekämpande.

Vi bedömer också tillämpningssvårigheter i nuvarande regelverk riskera kvarstå och att den föreslagna regleringen således inte blir effektiv. Vi noterar särskilt härvid att intresseavvägningen bör framstå som betydligt svårare om det inte finns någon ledning kring vad uppgiften kan komma att användas till. Vi konstaterar också att det i befintligt system med anmälningsplikt enligt ett antal bestämmelser, som också kan leda till svårigheter i tillämpningen och risk för ökad administrativ börda. Dessa befarade tillämpningssvårigheter kan också ha bäring på tjänstefelsansvaret på ett sätt som inte har belysts tillfredsställande.

Allt sammantaget leder enligt vår uppfattning till att det inte visat att det finns ett behov av att myndigheterna åläggs skyldighet att på eget initiativ lämna uppgifter. Behovet av ökad information

bör kunna fyllas inom ramen för det befintliga systemet, dvs. genom fortsatt användning av generalklausul och generellt sänkta trösklar för när utlämnande på begäran får/kan ske samt – inte minst – en ökad samverkan mellan myndigheterna för ökad förståelse om behov och utmaningar.

Patrik Nilsson

Samhällspolitisk chef

Johan Kjellsson

Sakkunnig